

A történelemdidaktika általános kérdései

Kaposi József

Történettudomány új kihívásai

- A XIX. századi történetírás hagyományainak meghaladása
(*esemény-, állam-, politikatörténet, nagyhatalmak, hősök története, stb.*)
- A XX. századi marxista történetírás átértékelődése
(*osztályharc, lineáris fejlődésmenet, preferált témák, stb.*)
- Az egyedüli érvényes történelem megkérdőjelezése

Trendek, irányok

- Az elmozdulás új irányai (*erős társadalomtudományi megközelítés, szinkron-, rendszerszemlélet, globális és multiperspektivikus megközelítés, kultúr-, művelődés-, technika-, nő-, információtörténet, „posztmodern” témák, stb.*)
- A társadalomtudományok integrálása a történelem tantárgyba

Neveléstudomány új kihívásai

- Lifelong learning (LLL) – edukatív társadalom
- Tanulásfelfogások változása
- Iskolai tudás – gyakorlati (hasznos) tudás
- világméretű kommunikációs forradalom – információs társadalom
- A XXI. századi oktatás elvárásai
- Megtanulni megismerni
- Megtanulni dolgozni
- Megtanulni együtt élni másokkal
- Megtanulni élni

Új pedagógiai kultúra jellemzői

- A nevelés embereszményét a társadalom elvárásai határozzák meg.
- Az oktatás feladata: nem „ünnepi”, hanem „alkalmazkodó” tudás kialakítása
- Tanulás: nem pusztán befogadás, hanem aktív részvétel
- Az oktatás nem tanár-, hanem tanuló centrikus
- Módszerek: tanáré + tanulóé
- Differenciált tanulásszervezés
- Ellenőrzés: nemcsak intellektuális, hanem más képességek is

Történelemdidaktika I.

- Az 1960-as évekig nem önálló tudomány
- Inkább metodika (történelemtanítás szerepe, problémái, módszerei)
- A „kemény” tudományok (filozófia, történettudomány, szociológia) nem legitimálták.
- A pedagógia (neveléstudományok) „túl szakmainak” tartotta.

Történelemdidaktika II.

- Az 1970-es évektől a társadalom tudományok robbanásszerű fejlődése
- Tudományos viták a történelem társadalomformáló szerepéről
- Következmény:
 - a történelemtanítás kezd kiemelkedni a metodika szűk zubbonyából
 - a történelemdidaktika önálló diszciplínává válik

Történelemdidaktika III.

- A történettudomány „dimenziója”
- A történettudomány „önreflexiója”
- A történelmet társadalmi összefüggésben vizsgáló tudomány
- A „történelmi kultúra” kutatója
- Központi kategóriája a „történelmi tudat”,
- A történelemtanítás kritikus elemzője

A történeti tanulás tudománya

Történeti elbeszélés – narráció

- Az egyén mentális cselekvése által a történelemből, és a történelem által formálódik
- Az emberi tudat alakítja
- Tanulási folyamat eredménye
- Kompetenciák által realizálódik

„Narratív kompetencia”

- Kognitív, emocionális, esztétikai képességek, normák, értékrend
- A történelem megismerése (kultúrák közvetítő funkció)
- A történelem megértése (értékközvetítő funkció)
- A történelemmel orientálódni (perszónifikációs és szocializációs funkció)

Cél:

„Kulturális kódok” birtoklása, amelyekkel a tanuló

- A történelmi múltból szóló elbeszéléseket megérteni, és értelmezni tudja (*rekonstrukció*)
- A történelmi múltból szóló elbeszéléseket kontextusba helyezni tudja (*dekonstrukció*)
- Saját „történelmét” felépíteni tudja (*konstrukció*)

A modern történelemtanítás I.

- A történelemtanítás megtanít a történelmi távlatokban érezni és gondolkodni
- A történelem nem a múlt pusztája „visszatükröződése”, hanem annak megtanulása, hogy az elmúlt korok emberei hogyan éltek, gondolkodtak.
- Nincs „érvényes történelem”, de minden nemzetnek van „kulturális kódja”, amelyet el kell sajátítani → „tudáskánon”

A modern történelemtanítás II.

- Nincs ugyan merev tudáskanon, a történelem mégsem relativizálódhat.
- A történelmi tanulás nem azonos pusztán az ismeretek megszerzésével.
- Ismeretek + képességek együtt = narratív kompetencia
- Tananyag-kiválasztás: új hangsúlyok
- Forrásközpontúság
- Tanulóközpontúság

A modern történelemtanítás III.

- A történelemtanítás célja a „narratív kompetencia” birtoklása.
- A történelem tanulása a társadalmi tartalmú ismeretszerzés terepe.
- A történelmi forrás tág értelmezése
- A történelmi megismerés módszertani kompetenciáinak elsajátítása
- A tanítás többé nem tanár-, hanem tanuló-centrikus
- Módszerek kombinációja → dinamikus tanulási-tanítási stratégiák, differenciált tanulásszervezés

Az új paradigma főbb elemei I.

- A történelemtanítás a pozitivista „tényfetisizmus” és a posztmodern „tetszőlegesség” között.
- Multiperspektív, plurális, kontroverzív szemlélet
- Az információk szelekciója, és interpretációja; a perspektívaváltás képessége
- A tananyag-kiválasztás szaktudományi és pedagógiai elveinek összhangja

Az új paradigma főbb elemei II.

- **A tananyag tartalmi modernizációja**
- (Gender studies, ökológiai témák, a környezet és az élet mint érték, információs, kommunikációs technikák, generációs életformák és konfliktusok, migrációs mozgások stb.)
- A komplex tudás tantervi szándéka, a tanulói tudásteljesítmények töredezett jellege
- A lokális, nacionális, regionális, kontinentális, globális történelem összhangja, belső arányai

A történelemdidaktika feladatai

- A társadalmi igényeket tükröző célok biztosítása
- A szaktárgyi sajátosságokat és a tanulók fejlettségét figyelembe vevő feladatok meghatározása
- A tanulói követelmények kidolgozása
- Támponthoz adni a tananyag kiválasztásához és elrendezéséhez.
- Oktatási dokumentumok, eszközök, eljárások, kidolgozása, fejlesztése, optimumának megtervezése, szervezése.
- A tanulói teljesítmény mérése, a tantárgyi eredmények vizsgálata.

Mottó

*„A történelemdidaktika a történeti tanulás
tudománya”*

Rüsen